

Inventarisatie potentiële additionele onderwerpen op Netspar onderzoeksagenda n.a.v. Coronacrisis

1. Effecten van lage rente
  - a. Maakt meer omslagfinanciering (b.v. een Notional Defined Contribution element) de pensioenen minder gevoelig voor financiële schokken? Is het delen van loonrisico zo beter mogelijk?
  - b. Is omslagfinanciering niet even kwetsbaar als economie in zware recessie?
  - c. Kan transitie naar NDC als 'bail out' van fondsen fungeren om dreigende kortingen te voorkomen? Wat zijn de argumenten voor en tegen?
  - d. Wat zijn de effecten voor de gewenste pensioenambitie en de fiscaliteit?
2. Lage dekkingsgraden en implicaties voor pensioenakkoord
  - a. Wat zijn de gevolgen van lage dekkingsgraden voor transitie naar nieuw stelsel?
  - b. Onderscheid in rentes. Sommige rentes stijgen door default premium, maar safe rate daalt?
3. Macro economische gevolgen
  - a. Wat zijn economische gevolgen voor middellange termijn?
  - b. Wat is de impact op premie voor nemen van beleggingsrisico?
  - c. Wat gebeurt er met de risico-perceptie en wat zijn de gevolgen: meer sparen?
4. Solidariteit tussen jong en oud
  - a. Wat doet de corona crisis met bereidheid solidair te zijn?
  - b. Welke risicodeling is het gevolg van de crisis (zie b.v. Greenstone and Nicam; UChicago)?
5. Wat zijn de gevolgen van de crisis voor de pensioenopbouw van zelfstandigen?
  - a. Zelfstandigen zijn al een kwetsbare groep als het gaat om pensioenopbouw. Veel zelfstandigen verliezen nu hun inkomen. Wellicht zullen ze interen op het vermogen dat ze voor hun pensioen bestemd hadden. Andere zelfstandigen zullen geen inkomen verliezen en minder besteden, en dus per saldo meer sparen. Neemt de heterogeniteit toe? Komen hierdoor meer mensen in de problemen, bijvoorbeeld omdat ze niet kunnen doorwerken tot de AOW-leeftijd?
6. Financieel (en niet-financieel) welzijn van ouderen
  - a. Kwetsbare ouderen hebben minder sociale contacten maar ook minder informele zorg. Maken ze extra kosten om dit op te vangen? Of hebben ouderen (en vooral de niet kwetsbare ouderen) juist minder bestedingen? Wat zijn de gevolgen voor hun financieel welzijn op korte en langere termijn?

7. Positie oudere werknemers
  - a. Veel bedrijven die nu omvallen zullen na de crisis wellicht gaan reorganiseren en afslanken. Wat betekent dit voor de positie van oudere werknemers? Wordt het probleem van employability tot de verhoogde AOW-leeftijd groter?
8. Beleggen
  - a. Wat zijn de argumenten om wel of niet te herbalanceren?
  - b. Bestaan er rainy day assets? En wat zijn de eigenschappen?
  - c. Derivaten margin calls, liquiditeit, kan je posities in crisis aanpassen?
  - d. Wat is in crisis de waarde van engagement en ondernemingen die aangeven niet alleen stakeholder value na te streven?
  - e. Zitten mogelijke crises voldoende in de stochastische sets uit ALM-studies?
  - f. En welke rol zouden die “dikke staarten in de verdeling” moeten spelen in bestuurlijke afwegingen, deelnemer informatie etc.?
9. Kunnen pensioenfondsen getroffen helpen?
  - a. Bedrijven: premie uitstel juridische mogelijkheden premie uitstel etc.
  - b. ZZP-ers: niets?
  - c. Werknemers:
    - i. Premieholiday als inkomen daalt
    - ii. Premie doorbetaling bij werkloosheid.?
  - d. Gevolgen voor oudere werknemers van werkloosheid etc.? Is het verstandig pensioengeld in te zetten?
  - e. Is het denkbaar en gewenst om gedurende werkloosheid overlijdensrisicodekkingen uit nabestaandenpensioen op risicobasis voort te zetten zodat het gezin beschermd is bij overlijden?
10. Modelleren sterfte- en arbeidsongeschiktheidskansen
  - a. Welke impact op inschatting overlevingskansen?
  - b. Effecten op arbeidsongeschiktheid i.v.m. lange termijneffecten van Corona (schade aan longen en/of hart).
11. Compleet contract en discretionaire ruimte
  - a. Is een pensioencontract denkbaar en gewenst waarin ex ante afspraken worden gemaakt over extreme schokken te verwerken in het pensioensysteem? Welke discretionaire ruimte zou er moeten zijn voor b.v. een pensioenfondsbestuur om met extreme schokken om te gaan?
12. Impact op pensioencommunicatie
  - a. De crisis biedt nieuw beeld van mogelijkheden digitale communicatie zoals video bellen. Welke kansen biedt dit voor pensioencommunicatie?